

René Fülöp Miller s-a născut în Caransebeș, la 17 martie 1891, ca René Philipp Müller, fiu al respectatului farmacist din oraș, Philipp Jakob Müller. Copilăria și adolescența și-a petrecut-o în orașul natal unde a urmat cursurile Școlii civile de stat ce funcționa în actualul sediu al Liceului Pedagogic C.D. Loga. În 1909 pleacă la studii pentru un scurt timp la Cluj, după care ia calea străinătății și urmează, conform tradiției din familie, studii de farmacie pe care le completează cu cele de medicină, psihiatrie și filozofie la renumitele universități din Viena, Paris și Lausanne. Ca licențiat în farmacie revine în Caransebeș pentru un scurt timp în care lucrează în farmacia tatălui său din piața mare a orașului (vezi foto).



Nu este însă atras de viața statică de farmacist și la scurt timp pleacă din nou în străinătate. Având înclinație spre literatură, după Primul Război Mondial, devine corespondent de presă din Berlin, Viena și Paris al mai multor publicații maghiare. În aceeași calitate face călătorii în Statele Unite, Africa, Asia Mică și apoi în Uniunea Sovietică unde petrece doi ani în care studiază manuscrisele lui Tolstoi și Dostoievski, în urma cărora scrie lucrări pe tema vieții celor doi mari autori: *Die Lebenserinnerungen der Gattin Dostojewski's* (Memoriile soției lui Dostoievski), *Das Tagebuch der Gattin Dostojewski's* (Jurnalul soției lui Dostoievski), ambele apărute la München în 1925, *Az ismeretlen Tolstoj. A Tolstoj-család hivatalos kiadása* (Necunoscutul Tolstoi. Publicația oficială a familiei Tolstoi), publicată la Budapesta în 1929.



Farmacia Müller la început de secol XX

Totodată observă și descrie schimbarea radicală a societății rusești de după instaurarea puterii sovietice. Scrie în germană și franceză diverse lucrări pe teme sociologice, filosofice, psihologice și religioase. Este cooptat ca membru al diverselor societăți literare și științifice precum: Societatea autorilor, scriitorilor și scenariștilor din Londra, Societatea Shopenhauer din Berlin, Societatea scriitorilor germani. În această perioadă scrie excelențele sale lucrări despre viața lui Rasputin, "*Der heilige Teufel*" (Diavolul sfânt), "*Rasputin und die Frauen*" (Rasputin și femeile) apărute la Leipzig și la Zurich în 1927, precum și o deosebită descriere a revoluției sovietice astfel cum a perceput-o de la fața locului : "*Geist und Gesicht des Bolschewismus*" (Spiritul și chipul bolșevismului), această din urmă lucrare făcându-l celebru chiar și în Statele Unite.

Pe tărâm psihologic și filosofic scrie lucrări precum: *Leo XIII. und unsere Zeit. Macht der Kirche, Gewalten der Welt.* (Papa Leo al XIII-lea și vremurile noastre. Puterea bisericii, forțele lumii), publicată în 1935 la Leipzig, "*Macht und Geheimnis der Jesuiten*" (Puterea și secretul iezuiților), *Kampf gegen Schmerz und Tod. Kulturgeschichte der Heilkunde* apărută în 1938 atât la Berlin cât și sub titlul englezesc *Triumph over Pain* (Triumf asupra durerii) în Statele Unite ale Americii.

În lucrările sale se preocupă și de aspectele sociologice ale culturii, raportându-le în special la spațiul american. Colaborând cu alți autori scrie *The American Theatre and The Motion Picture In America: A History In The Making* (Teatrul și cinematograful american. O istorie a producției.) pe care o publică în 1931 la Leipzig și în 1938 la New York.

În 1939, odată cu instaurarea cu mână de fier a dictaturii naziste în Europa Centrală, este nevoit să ia calea pribegiei și să se refugieze în Norvegia pentru o scurtă perioadă, de unde emigrează în SUA, mai ales că soția scriitorului era evreică. Însă nu lasă loc disperării și își continuă prolifică activitate scriind articole și lucrări ce văd lumina tiparelor americane. În paralel, predă sociologie și

istoria culturii ruse la prestigioasele universități din New York, Darmouth și Los Angeles. Îi apar lucrări pe diversele teme abordate și mai înainte de venirea în SUA: *The Saints that Moved the World: Anthony, Augustine, Francis, Ignatius, Theresa* (Sfinții care au pus lumea în mișcare: Antoniu, Augustin, Francisc, Ignațiu, Teresa), apărută în 1945, *The Silver Bacchanal* (Bachus de argint) - 1960.

Scriitorul nu uită totuși de unde a plecat, și într-un moment de nostalgie scrie în 1952 trilogia de nuvele *Endre* apărută sub titlul englezesc *The Web* (Pânza de păianjen), nuvele care au ca loc de desfășurare al acțiunii chiar Caransebeșul sfârșitului de secol XIX, unde surprinde într-o manieră unică trăsăturile umane ale personajelor sale atât de eterogene din punct de vedere social, național și cultural. În lucrările respective, autorul insistă asupra manierei de viață a oamenilor locului - români, maghiari, germani- care trăiesc unii lângă ceilalți într-un spirit de toleranță fir conturat, calitatea de om primând față de considerentele de ordin material, etnic și religios. Acțiunea nuvelor este presărată de elemente de tradiție, onomastice și toponimice specifice locului de desfășurare al acțiunii, interesant fiind și aspectul că după atâția ani de la plecarea de pe meleagurile natale, scriitorul își amintește cu acuratețe de orașul copilăriei sale, respectând poziționarea exactă a anumite locuri din oraș și chiar spații din clădiri. Nuvelele sunt scrise la persoana întâi, iar narațiunea este redată prin prisma autorului care este la rândul său un personaj secundar al celor trei lucrări.

Căsătorit, având doi copii, se stabilește spre sfârșitul vieții în statul Vermont, unde își continuă activitatea literară, scriind romane și articole în publicații de specialitate, și totodată, este cooptat la scrierea scenariilor unor ecranizări ale scrierilor sale.

Moare la 7 mai 1963 în Hanover, statul New Hampshire, lăsând în urma sa o bogată și valoroasă colecție de lucrări, cele amintite mai sus fiind nefiind în niciun caz o listă exhaustivă a operei sale și care, din păcate, a rămas în întregime necunoscute la noi, o colecție tradusă în multe limbi care a fost și încă este și în ziua de azi deosebit de apreciată peste hotare, constituind chiar și material didactic la universități de prestigiu. Un semn banal că René Fülöp Miller este încă un autor de actualitate îl reprezintă faptul că lucrările sale pot fi și astăzi cumpărate, o căutare pe Internet ducând la o multitudine de rezultate. O aducere în actualitate a încercat-o dl. Corel Ungureanu în numărul din 15 sept. 1994 al revistei literare Orizont din Timișoara, însă acest demers a rămas aproape singular.

Este cel puțin păcat că bănățenii, și în special caransebeșenii, nici nu au auzit de acest scriitor născut printre ei și de care pot fi mândri din toate punctele de vedere. În ce mă privește, recunosc că sunt mândru că a fost unchiul meu.

Autor: René Demeter